

„Gegenbeispiel“ fotografier - havekunstneren Gudmund Nyeland Brandt (1878-1945) som fotograf

„Gegenbeispiel“ photos - and others

The garden artist Gudmund Nyeland Brandt (1878-1945) as photographer

Keywords: Photos, Students, Academy of Fine Arts, Teacher, History, Denmark

Asger Ørum-Larsen

Paradoksalt nok tegnede havearkitekten G. N. Brandt sjældent selv sine haveplaner. De blev udført af hans nærmeste medarbejdere efter nøje anvisning. Men han var en habil fotograf, og hans optagelser spillede en vigtig rolle under planlægningen.

Sine første fotografier samlede G. N. Brandt i et album fra ungdomstiden (1885-1899) på ejendommen „Krathus“ ved Ordrup Krat med optagelser fra ejeren grosserer Puggaards store park og privatgartneri. Disse fotografier blev sikkert taget med et stort plade-kamera, som man brugte på den tid. Der er tale om 16 optagelser. I sin videre læretid som gartner ved planteskoler, henholdsvis i Valby og derefter i England fra 1899-1901 fotograferede Brandt vist ikke meget, da der kun findes få billeder, som kan tilskrives ham herfra.

Brandts videre studierejse til Paris og Tyskland - Belgien førte så vidt vides også til meget få fotografier.

Atter hjemkommen til Danmark blev Brandt gartnermedhjælper ved sin fars nye gartneri i Ordrup ved Ellensvej, hvor den unge Brandt anlagde egen staude-planteskole efter sine engelske erfaringer. Brandt blev kort tid efter knyttet til Gentofte Kommune som kommunens rådgiver i beplantnings-spørgsmål, for eksempel vedrørende vedligeholdelsen af lindetræerne i den gamle Jægersborg Allé.

Brandts fotografier fra hans planteskole og senere nye privathave ved hjemmet findes i hans plantebøger: „Stauder“ fra 1914 og „Vand- og Stenhøjsplanter“ fra 1917.

En anden samling af Brandts fotografier er de undervisnings-lysbilleder, han benyttede på Kunstakademiets Arkitektskole, hvor han var ansat som lektor i beplantnings-spørgsmål og havearkitektur fra 1922. Disse lysbilleder, som han for øvrigt også benyttede til sine foredrag om havekultur, blev meget beundret på grund af den klare måde, de belyste beplantnings-problemerne på. Flere af glaspladerne var forsynet med Brandts foreslåede påtegninger.

Det er mindre kendt, at G. N. Brandt havde en anden lille samling af fotografier,

Den unge Gudmund Nyeland Brandt forrest t.h. og faderen overgartner P. C. Brandt forrest t.v. I midten gartner Deichmann, senior + andre gartnere i parken ved „Krathus“ i Ordrup ca. 1897. Sandsynligvis tidligere elever fra „Vilvorde“.

Den unge Brandt brugte så megen af sin skolefritid i gartneriet, at han som tyveårig fik en dårlig 3. karakter til sin studentereksamen fra Ordrup Gymnasium !

som han også blandt andet brugte til sin arkitekt-undervisning. Gennem den opmærksomme havearkitekt C. Th. Sørensen, der arbejdede sammen med Brandt i Ordrup ved flere af dennes vigtige have- og park-planlægninger, ved vi, at Brandt kaldte disse billeder for „gegenbeispiel-fotografier“ Det drejer sig om ca. 15 - 20 fotografier af mindre detail-motiver, som Brandt havde fundet under sine mange havebesøg.

Det var billeder, der afslørede en æstetisk fejl ved en beplantning eller det anlægsgartneriske. Gegenbeispiel, denne konstruerede tyske gløse, betyder „modeksempel“, fejleksempel eller måske miseksempel? Det vides fra C. Th. Sørensen, at Brandt under „bord-arbejde“ på Akademiet kastede nævnte fotografier til de studerende, så de kunne betragtes og diskuteres. I dag er der vel ikke mange tilbage af de arkitektstuderende, som Brandt underviste i årene 1922 - 1940.

Hvorfor valgte G. N. Brandt denne mærkelige tyske betegnelse? Han har ikke selv senere givet nogen forklaring herpå. Men det peger mod Tyskland.

G. N. Brandt havde allerede i sin studietid sydpå fået kontakt med førende tyske havearkitekter. Han vedligeholdt forbindelsen gennem korrespondance, ved flere senere korte studierejser og gennem at abonnere på tyske fagtidsskrifter. Derfor kunne Brandt med selvfølgelighed deltage i den vigtige tyske fagdiskussion, der udviklede sig på grund af en haveudstilling 1926. Brandt holdt således 1926 i Tyskland et foredrag om emnet og skrev sin kendte korte afhandling Von kommenden Garten - 1927 i det tyske tidsskrift Gartenkunst. Det vakte opsigt og omtale blandt tyske fagfæller. Samme år kom afhandlingen på dansk i tidsskriftet Havekunst.

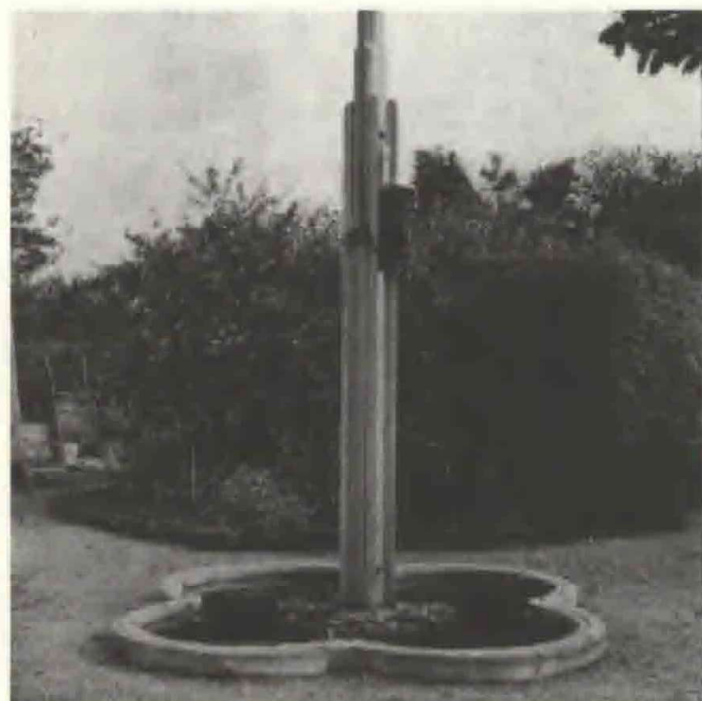
De omtalte „gegenbeispiel“ - fotografier har Brandt måske taget på baggrund eller som led i denne tyske have-diskussion?

For dem, som ikke kender de tanker G. N. Brandt formulerede om fremtidens have i tyske og skandinaviske fagtidsskrifter blot dette: Udviklingen vil fremtvinge, at den almindelige villahave bør være billig i anlæg. Ingen dyre stenpartier, hellere rimelig jordforbedring, så frodig blomsterdyrkning er mulig. Havens plan skal endvidere være ukompliceret, så beboerne kan flytte om på beplantningerne efter ønske og behov, da haven vil blive betragtet som en „legeplads“. Og som et stykke natur i byen, skal havens bund helt være i græs.

Det er nu 75 år siden, G. N. Brandt fremsatte disse formodninger om den almindelige byhaves fremtid.

Kun et af G. N. Brandts *gegenbeispiel*-fotografier kendes i dag med sikkerhed. Det gik sådan til: En Gentofte-borger udvidede sin villa i Hellerup med en tilbygning, som krævede en omlægning af haven. Han fik den idé at lade anlægsgartneren udføre et dekorativt fundament til flagstangen, der stod på en lille rund udvidelse af midterstien (1). På vej til sin undervisning på Akademiets Arkitektskole med S-toget fra Charlottenlund til Hellerup, der passerede omtalte have, bemærkede Brandt det lille anlægsarbejde og fotograferede det et par dage senere til indlemmelse i sin lille nævnte billedsamling. Hvorledes Brandt kommenterede dette fotografi vides desværre ikke, men måske som eksempel på haven som ejerens „legeplads“?

Havearkitekt Troels Erstad (1911-1949) var fra 1941 G. N. Brandts kompagnon og

Haven i Hellerup, et af Brandts såkaldte „*gegenbeispiel* fotografier“, taget foråret 1933. Flagstang i et firkløverformet bassin med nøkkeroser.

førte som selvstændig tegnestuevirksomheden videre fra adressen på Ordrup Jagtvej 34 efter Brandts død 1945. Erstad, der var medvirkende ved fagets organ, tidsskriftet *Havekunst*, skulle i 1948 holde nogle foredrag om havearkitektur. Derfor disponerede han over Brandts undervisnings-lysbilleder og lille samling af *gegenbeispiel*-fotografier. Erstad kendte ikke de nærmere omstændigheder ved Brandts fotografi af Hellerup-haven fra 1933, mistydede det og offentliggjorde billedet i *Havekunst* med en spydig, lidt arrogant tekst. Og uden at oplyse, at det var et af Brandts *gegenbeispiel*-fotografier.

Gartneriet „Krathuset“ i Ordrup
Ca. 1898 - tilhørende Grosserer
Puggaard - fotograferet af den
unge G.N. Brandt.

I de senere år fra ca. 1930 benyttede G. N. Brandt et spejlreflex-kamera, som han medbragte overalt.

G. N. Brandts ungdomsfotografier fra ejendommen og gartneriet „Krathus“ i Ordrup findes i hans album, som bevares af Gentofte Kommunes Lokalarkiv i Hellerup. Fotografierne er her desværre uden angivelse af navne og årstal.

De fotografier, som Brandt derefter tog i sin videre uddannelse og virksomhed som gartner og haveplanlægger er, forsåvidt de er bevarede, at finde i Arkitektskolens Arkiv. Det gælder også hans mesterlige lysbilled-samling til undervisningsbrug.

Professor, havearkitekt C. Th. Sørensen sørgede for, at Brandts fremragende lysbilled-samling blev deponeret på Kunstakademiets Arkitektskole, da han i årene 1956 - 63 var konsulent i park- og beplantnings-spørgsmål for Gentofte Kommune.

Efter at professor, havearkitekt C. Th. Sørensen sluttede i 1963 på Kunstakademiet, ordnede han skolens samling af undervisnings-lysbilleder, deriblandt G. N. Brandts og hans egne.

Om den lille samling af Brandts „Gegenbeispiel“-fotografier er bevaret samlet med det omtalte havebillede fra Hellerup, vides ikke.

Men de utallige fotografier, som G. N. Brandt tog som kommunegartner i Gentofte fra 1927 - 1945 findes omhyggeligt bevarede i Gentoftes Tekniske Forvaltning - Parkvæsenet. De har stor historisk værdi.

Noter

1. Havens ejer var ingeniør L. E. Larsen, F. L. Schmidt & Co. og adressen Ingeborgvej 43, Hellerup.